

Այն աշխարհին մէջ քրիստոնէից ամբ
բողոքովին սրբապաժ վիճակին լատադոյն
ապացոյցներէն մին ուս է որ Ասատու
կրնայ հոն վառահիւ մեզի կատարեալ
երջանկութիւն և անխառն յաջողութիւն։
Այս աշխարհի մէջ երբեք չաւանուեցաւ
քրիստոնէայ մը որուն կարենար տրուիլ
այսպիսի վիճակ։ Պօղոս տնդամ պէտք
ունեցաւ “մարմինի խայժոյ”-ի մը, որ
չըլլայ թէ հպարտանար, այլ խանարհ
մնար։ Մեր մէջ չկայ մէկը որ շարունակ
բարի յաջողութիւն լայեւելով չթու-
նայ հոգեւորապէս և չթերանայ իր կրօ-
նական պարտականութիւններն հաւա-
տարմաբար գործադրելու մէջ։ Մենք

միշտ պէտք ունինք պատժող և յանդիմանութիւններու և շատ անգամ ալ աննպաստ հովերու և փոթորիկի։ Մեր շուտով կործանելուն ամենէն նպատակաւոր պայմանն է միշտ ազատ թողութիւն մեր ուղածն ընելու։ Սակայն հաւանաւ կան կը թուի թէ երկնից մէջ կարելի պիտի ըլլայ մեզի միշտ առաջնութիւն վայելել, միշտ յաջող, միշտ երջանիկ ըլլալ առանց հսկելու պէտք կենալու և առանց իյնալու երկիւղի։ Ո՛րչափ դժուար պիտի ըլլայ մեզի ճաննալ մեր անձերը։ Պէտք պիտի չունենանք խրատի դաւադանի, և հոն տանջանաց սենեակ պիտի չգտնուի։ Կարելի է, եղբայրներ, որ մենք հաս տեսնենք օր մը երբ ցաւ մը չկրուի երբեք, սխալ քայլ մը չառնուի երբեք, ամօթոյ և դառն զղման հառաչ մը չլսուի երբեք, թշուառութիւն մը չտեսնուի երբեք, կամ ամպ մը չծածկէ երբեք մեր երկնից միապաւ զաղ կապոյտը։ Ո՛հ, անկողնոյ ծառա յող թշուառներու ի՞նչ միտքարութիւն է գիտնալ թէ հոն մէկը պիտի չլսէ թէ հիւանդ եմ «և ոչ ցաւ պիտի ըլլայ ասկէ ետեւ»։

ԵՏ ԵՏ ԵՐԹԱԼ

Այս կերպով մեզմէ շատեր կը հեռանան բարութենէ։ Քիչեր յատուկ գիտմամբ կ'իյնան չար ընթացքի մէջ։ Մենք ուղիւն ընելու հարկաւոր ջանքը դանց կ'ընենք, եւ կը դադրինք յառաջ երթալէ եւ ապա, ինչպէս երբեմն թող կը արուի նաւու մը ետ ետ երթալ առանց զուտը դարձնելու, ետ ետ կ'երթանք առանց զգալու կամ խոստովանելու թէ փոխած ենք մեր նպատակը։ Այսպէս ետ ետ կ'երթանք ամէն անգամ որ դիմանալով չար սովորութեան մը կը հետեւինք մինչեւ իսկ առժամանակեայ կերպով, ամէն անգամ որ հոգեւոր պարտականութեանց ուշադիր եւ հոգածու ըլլալու մէջ կը թուլանք, ամէն անգամ որ կը զիջանք բանի տեղ չդնել ու եւ է բարութիւն կամ բարի գործ, ամէն անգամ որ զանց կ'ընենք արդարութեան պաշտպան կանգնիլ ամենայն խոհեմութեամբ եւ համարձակութեամբ։ Եւ այս ետ ետ երթալը կորուստ կը նշանակէ։ Այս կորուստը, որչափ ալ ըլլայ, պէտք է անխնայ դարձանել, այսինքն պէտք է այլ եւս ետ չերթալ, այլ յառաջ։ Այս վերադարձին համար հարկ կ'ըլլայ ոչ միայն այնչափ հոգ, ճիգ եւ աշխատանք որչափ հարկ կ'ըլլար ըստ սովորութեան յառաջ երթալու համար, այլ շատ աւելի։

Հոգեւորապէս ետ երթալու փորձութեան գլխաւոր վտանգներէն մին իր ներութիւնն է։ Կը թուցնէ մեր բարոյական կորուրդ։ Կը տկարացնէ մեր համարձակութիւնը եւ հաստատամտութիւնը։ Երբ վերջապէս զօրանայ մեր մէջ սա համոզումը թէ վերջ տրուելու է այս ետ ետ երթալու սովորութեան, մեր մէջ մնացած կ'ըլլայ կամքի շատ աւելի քիչ զօրութիւն եւ աստուածային օգնութեան վրայ շատ աւելի քիչ հաւատք քան զոր պիտի մնար եթէ երբեք ետ ետ դացած չըլլայինք։ Սակայն պարզ է դարձանել։ Միտքդ բեր հիմա ուսկից որ ինկար, ու ապաշխարէ եւ քու անջի գործ-

քերդ ըրէ։» Այլ եւս ետ ետ մի երթար։ Անգամ մը եւս ամուր ձեռամբ կառավարէ զքեզ աստուածային Առաջնորդին դերագոյն իշխանութեան տակ եւ դարձեալ մաքառէ չարին հետ՝ վստահ ըլլալով թէ վերջապէս պիտի յաջողիս։

ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԸ

ԱՐՐԱՋԱՄ

[Խմբագրական]

8.

Արրահամու պատմութեան մէջ յիշուած յաջորդ պէպքն է Սարգայի մահը։ Տեսնուեալ որ նախնեաց մէջ Սարգայ միակ կինն է որոյ մահը կ'արձանագրուի, եւ միակ կինը որոյ տարիքը կը յիշուի Աստուածաշունչին մէջ։ Այս պատկեր կը մատուցուի անոր իբրեւ ընտրեալ ազգին մօրը եւ իբրեւ անոր՝ որ աւելի քան վաթսուոն տարի Արահամու ընկերացաւ անոր թափառայածութեանց մէջ եւ աստիճանաւ մը նաեւ մասնակցեցաւ անոր հաւատքին։ Ապրեցաւ 127 տարի եւ երբ մեռաւ, իր իսահակ որդին երեսունեւեօթն տարեկան էր։ Կը թուի թէ Արահամ բացակայ էր անոր մահուան ժամանակ (Ծն. ի. 7. 2) եւ եկաւ կամ բեր-սարէէ, կամ աւելի հաւանականապէս աւելի մօտ արօտավայրերէ, ողբալու եւ թաղելու համար զնա։

Տակաւին հողային ստացուածք չունէր, այլ իբրեւ պանդուխտ կը բնակէր Աւետեաց երկրին մէջ։ Սակայն կը հաւատար Աստուծոյ խոստման թէ այն երկիրը պիտի տրուէր իր սերունդին, եւ ուստի իր մեռելախնէն հոն թաղել ուղղեց։ Եթէ տակաւին իբրեւ իր բնավայրն համարէր զՄիջագետ, պիտի փափաքէր գերեզմանոց մը ունենալ հոն, ինչպէս Յակոբ եւ Յովսէփ պատուիրեցին որ իրենց մարմինները Եգիպտոսէ Բանան տարուին եւ հոն թաղուին։ Ընտրեց յարմար քարայր մը զոր ծախու առաւ տիրոջմէն, քետացի Եփրոնէ։ Չուղեց ընդունիլ զայն իբրեւ նուէր։ Արար նուէր ընելու առաջարկը զոր Եփրոն ըրաւ՝ հաւանականապէս ուրիշ բան չէր, բայց եթէ զայն վաճառելու նախաքայլ մը։ Այն ժամանակին համար շատ բարձր էր անշուշտ գինը, ոչ նուազ քան յիսուն ոսկի, զոր Եփրոն խնդրեց արտին համար, բայց վստահ էր թէ Արահամ իր սուղին մէջ ժամանակ պիտի չվատնէր սակարկութեան համար։ Եւ այս բարձր գինն արգարացնելու համար ըսաւ, «Իմ ուքու մէջտեղ ան ի՞նչ է։» այսինքն մեզի պէս երկու հարուստ մարդոց համար։ Այս պատմութիւնը շահեկան է վստի զի կը ցուցնէ թէ արծաթ կը գործածուէր իբրեւ փոխանակութեան միջոց, թէ սակայն դրամ չէր կոխուէր այդ մետաղէն, կամ մետաղը չէր վերածուէր այնպիսի ձեւի մը որով յայտնի ըլլար իր արժէքը, այլ կը կշռուէր, ինչպէս տակաւին սովորութիւն է կշռել Չինու մէջ եւ ինչպէս մինչեւ վերջերս սովորութիւն էր կշռել Հնդկաստանի մէջ։ Կը կարծուի թէ յատկապէս պատրաստուած արծաթ դրամ չկար Հրէից մէջ մինչեւ անոնց դերի երթալէն ետքը։

Չորս հազար տարի առաջ այսպէս գնուած այրը կը գտնուի Բերրոնի արեւելեան ծայրը։ Հոն կը հանգչին Արահամի եւ Սարգայի, իսահակայ եւ Ռեբեկայի, եւ Լիայի մարմինները, նաեւ Յակոբայ, եւ թերեւս Յովսէփայ ալ, զմոսեալ մարմինը։ Հիմա ծածկուած է մզկիթով մը որոյ երկայնութիւնն է 200 օտք եւ լայնութիւնը 115, եւ որոյ

ստորին մասը շինուած է անագին մարմարին քարերէ եւ կը համարուի հրէական ճարտարապետութեան հնագոյն եւ զեղեցկագոյն նմոյշը։

Սարգայի մահուանէն երեք տարի ետքը Արահամ կ'որոշէ կին մը զտնել իր որդւոյն, թերեւս Իսահակ այսչափ ժամանակ չամուսնացած մնաց իր մօրն համար զոր յայտնի է թէ շատ կը սիրէր (Ի. 7. 67)։ Տը. Տոտս կ'ըսէ։ «Իսահակ մեծցաւ այս զօրաւոր նկարագրի տէր կինը ազգեցութեան տակ, անա բան մը որով կը մեկնուի Իսահակայ տկար անհատականութիւնը։» Արահամ իսահակայ կին մը գտնելու գործը յանձնեց իր «երէց ծառային», թերեւս Ժ. 2 համարին մէջ յիշուած Եղիազարի։ Երբման պահանջուած կերպը (Ի. 7. 2) կը թուի թէ կը նշանակէ զայն կատարելու համար պատասխանատու ըլլալ Արահամու սերունդին։

Երկու պայման կը դնէ ծառային առջեւ։ Մին սա է թէ նա կին առնելու չէ չընկալ Բանանացիներէն։ Այլարհային սեռակետով Բետացեաց զօրեղ պետերուն հետ խնամութիւն մը կրնար շատ շահուէտ ըլլալ, բայց ընտրեալ ազգը զուտ սեռական արիւնէ ըլլալու էր։ Միւս պայմանը սա էր թէ Իսահակ տարուելու չէր Միջագետ։ Աստուած Արահամու պատուիրած էր մեկնիլ այն երկրէն, ուստի պէտք չէր որ անոր որդին փորձուէր իր ազգականներուն քով երթալ նորէն։ Բարեպաշտ ծառան որ խորապէս կը զգար երբման անաւորութիւնը, հոգ տարաւ չխոստանալ ինչ որ պիտի չկրնար կատարել, բայց երբ որոշապէս հասկցուեցաւ իր պատասխանատուութեան չափը կամ սահմանը, երգում ըրաւ եւ իր տիրոջ ծառայեց կատարեալ հաւատարմութեամբ։ Կ'երեւի թէ Արահամու նաքովը եղբայրն անոր հետեւեցաւ մինչեւ ի Խառան (Ի. 43), ուր եղաւ բազմադամ ընտանիքի մը տէր (Ի. 20-24)։ Հոն գնաց Արահամու ծառան, եւ անոր ուղեւորութեան եւ յաջորդութեան պատմութիւնը, որ կը տրուի Ծննդոց այս (Ի. 7.) երկարագոյն գլխոյն մէջ, կը վայլի պարզ գեղեցկութեամբ։ Ծառան իրեն հետ կ'առնէ իր տիրոջ հարստութեան եւ դրից համապատասխանող թուով ուղեւոր եւ իրիկուան դէմ կը հասնի ջրհորի մը քով՝ Նաքովրի քաղաքին դուռ դին։ Գործը կը յանձնէ Աստուծոյ եւ Աստուծոյ կը խնդրէ որ նշանով մը իրեն յայտնէ իր ընտրած ազնկը (համար 14)։ Նշանը քմածին բան մը չէր, այլ նկարագրի յայտարար նշան մը։ Հազիւ լմացուց նա իր խօսքը եւ անա Նաքովրի Բաթուէլ որդւոյն այլիկը, Ռեբեկա, եկաւ։ Ռեբեկա գեղեցիկ եւ հրապուրիչ էր, այս էր յարմարութիւն մը զոր կը փնտռէր նա իր տիրոջ որդւոյն հարսնացուին վրայ։ Իր ընթացքը կը պատասխանէր որոշուած նշանին, վստի զի ծառային ջուր տալէ ետքը «նորէն հորը վագեց ջուր քաշելու, եւ անոր բոլոր ուղեւորներն համար ջուր քաշեց»։ Ծերունի ծառան զգաց թէ տրուեցաւ իր աղօթքին պատասխանը եւ թէ անա իր առջեւ ունէր իսահակայ սահմանուած կինը։ Այնքան վստահ եղաւ որ հանեց տուաւ անոր ճոխ ոսկի ընծաներ (համար 22) եւ ապա հարցուց թէ որով աղջիկ էր։ Երբ իմացաւ թէ Նաքովրի թոռն էր, երախտագիտութեամբ լցուեցաւ համակ եւ «խոսարհեցաւ ու Տէրոջը երկրպագութիւն ըրաւ»։

Աղջիկը տուն վաղեց իր պատմութիւնն ընելու, եւ անտարակոյս, ի տես ոսկի ըն-

ճաներուն, անոր Լաբան եղբայրը մղուեցաւ հիւրընկալութեան պատիւ ընելու, ուստի վաղեց զխմաւորեալ Արքանաժու ծառան: Այս հաւատարիմ մարդը չուզեց ուտել մինչեւ չայտնէր իր ուղեւորութեան նպատակը եւ չընդունէր իր պատասխանը: Բանակցութեանց մէջ աղջկան հայրը, Բաթուէլ, երկրորդական տեղ կը բռնէ, բայց Լաբան առաջին: Մտածաւ ասոր պատճառն է թերեւս անոնց տրամադրութեան տարբերութիւնը, բայց կ'ըսուի թէ ուր հայրերը բաղմակին կ'ըլլային, հոն հարազատ եղբայրներն իրենց քոյրերուն վրայ աւելի մեծ իշխանութիւն կ'ունենային քան հայրերը: Գործը կը թուի թէ կարգադրուեցաւ առանց բան մը հարցնելու Ռեբեկայի, որոյ բերանը փնտռուեցաւ միայն երբ իր անմիջապէս մեկնելուն վերաբերող լսնդիքն յուղուեցաւ: Իր շուտափոյթ պատասխանը, «Կ'երթամ», յատկանշական էր: Այս կինը կը ցուցնէր միշտ հաստատամտութիւն եւ ժողովիւն: Սակայն չթերացաւ համեստութեան պարտականութեան մէջ: Երբ տեսաւ իր ամուսնացուն, իջաւ ուղտէն, ծածկեց իր երեսը քողով այն սովորութեան համաձայն թէ հարսնացուն, ամուսնութեան տեղի չեննայէն առաջ, առանց քողի տեսնուելու չէ իր ամուսնացունէն:

Իտահալայ ամուսնանալէն ետքը Աբրահամ երեսունեւհինգ տարի ապրեցաւ եւ տեսաւ իր թոռներուն, Եսաւի եւ Յակոբի, տասնեւհինգ տարեկան հասակին հասնիլը: Նաեւ, դարձեալ ամուսնացաւ եւ իր Գեւտուրա կինէն վեց որդի ունեցաւ որոց աւելին Աբրաիա զրկեց «Իր կենդանութեան ատենը», տալով անոնց պարգեւներ որ անտարակոյս կը բաւէին անոնց հանգստեան: Այս դաւաճները ներկայ չեղան անոր թագման ժամանակ: Միայն Խաճակ եւ Խամայէլ ներկայ էին երբ անոր մարմինը զրուեցաւ Սարայի մարմնոյն քով:

Հրեայք յետ ժամանակաց սկսան պարծանօք նայիլ Աբրահամու, իբրեւ իրենց ցեղին հիմնադիր: Նահապետին եւ իբրեւ անոր, որոյ հետ Աստուած ուխտ կնքած է թէ՛ անոր եւ թէ՛ անոր սերունդին համար: Նա կոչուեցաւ «Հայր Աբրահամ», եւ իրենք «Որդիք Աբրահամու»: Ամէն դարու մէջ արժանաւայել յարգանք մատուցուած է անոր նկարագրին, որոյ հիմն էր հաւատքը: Նա ընտրեց զՏէրն իւրեւ Աստուած իւր երբ իր չուրջ ամէնքը կռապաշտ էին, եւ հակառակ ամէն յապաղմանց, յուսախաբութեանց եւ խիստ փորձերու, վայրկեան մը չկորսնցուց բերեց իր վստահութիւնն Աստուծոյ վրայ, ոչ ալ թերացաւ իր հաւատարմութեան մէջ առ Աստուած, որմէ ընդունած էր պատիւ եւ օրհնութիւն:

ՀԱՓՈՂՆԻ ՆԻ ՔՈՐԷՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶԻԸ

Հետագայն Սէթ-Լեյք-է-Մէկ խմբագրականէն քաղուած է:

Ինչ էր Քորէայի պատերազմին իսկական պատճառը: Ինչո՞ւ Ճափոնցիք հոն զրկեցին իրենց զօրքերը եւ ինչ է իրենց դիտաւորութիւնը յիշեալ թերակղզոյն ապագային նկատմամբ: Նպատակ ունին նուաճել զայն եւ իրենց իշխանութիւնն հաստատել անոր վրայ, եւ ինչ բանաւոր պատճառներ յառաջ կրնան բերել զիրենք արդարացնելու համար թէ ինչ պատշաճութեամբ վստահին Ճայրագոյն Արեւելքի այս հրդեհը որ կրնայ ամենածանր հետեւանքներ ծնանիլ աշխարհի միւս կողմերուն համար: Ոմանք Ճափոնի

ներքին քաղաքականութեան մէջ տեսած են Քորէայի արշաւանքին ծնունդը, եւ վճռած են թէ այդ պատերազմը կանխամտածութեան արդիւնք է: Ճափոն ներքին դժուարութիւններ ունէր, ուստի իր ժողովուրդին ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ գտնելու համար արտաքին աշխարհավարութիւն ձեռք առաւ: Ուրիշներ կ'ըսեն թէ պատերազմը Ճափոնի կողմէ յատուկ դիտմամբ գաղափարուած է: Նա ունի բանակ եւ նաւատորմ, եւ այժմ կը բաղձայ բաւական ազդեցութիւն ձեռք բերել որպէս զի գերագոյն պետութիւնը ճանչցուի Ճայրագոյն Արեւելքի մէջ: Կ'ուղէ ցուցնել Եւրոպայի թէ ինք դէթ չէ արհամարհել երկիր մը: Այսօրինակ տեսութեան դէմ հզօրապէս կը մաքառի անգղիացի մատենագիրն Սըր Էտուին Արնլոյ՝ Նի-Ռիֆ-ի մէջ: Ինչպէս բոլոր աշխարհ գիտէ, Սըր Էտուին մեծ սիրահար եւ զմայլող է Ճափոնի եւ ճափոնական իրերու, եւ ուստի կը ձեռնարկէ պաշտպանել Ճափոն ի սիրոյ շարժեալ: Ըստ Սըր Էտուին Արնլոյի, Ճափոն պատերազմ չենելու մասին իր կողմանէ ընտրութիւն մը որոշում մը ըրած չէր: Ստիպմամբ մտաւ դործին մէջ անձնապաշտպանութեան համար, եւ որպէս զի արգելէր Քորէայի իրեն (Ճափոնի) թշնամի ձեռքբերու մէջ իյնալը: Կ'ըսէ թէ Ճափոն ըրած է միայն ինչ որ Անգլիա պիտի ընէր եթէ անոր տեղն ըլլար: Եւ արդարեւ ըրած է ճիշդ ինչ որ Անգլիա ըրաւ ասկէ առաջ Աֆղանիստանի մէջ: «Բայց» կ'ըսէ, «Աֆղանիստան հեռի է մեր ծովագրներէն, մինչ շոգենաւով քանի մը ժամու ճամբորդութիւնը կրնայ թշնամի զօրագունդեր բերել Քորէայէ Նակասաքի եւ անոր ծովուն մէջ: Ճափոնի պետութեան ապահովութեան պայմաններէն մին է որ Քորէա թերակղզին կա՛մ անկախ ըլլայ, կա՛մ ենթարկուի իր եւ ուրիշ պետութեան մը եւ կա՛մ ուղղակի իր հսկողութեան եւ պաշտպանութեան:» Ճափոն չուզեր եւ երբեք չէ ուղած տիրել Քորէայի: «Այսու հանդերձ կրնայ այսուհետեւ մղուիլ այդ նպատակին» հարկէն ստիպեալ, բայց իրեն համար էական է որ Քորէա ըլլայ անկախ պետութիւն: Նաեւ էական է անոր՝ որ կարգ կանոն պահուի բոլոր թերակղզոյն մէջ, վասն զի Քորէայի վաճառականութիւնը դրեթէ բոլորովին Ճափոնցոց ձեռքն է, եւ շատ Ճափոնցիներ ցան եւ ցիր հաստատուած են հարաւային նաւահանգիստներուն մէջ: Անոնք որ կը կարծեն թէ Ճափոնի կառավարութիւնը անոր համար պատերազմ ըրաւ որ յուսաւ հատական կերպով բռնուած էր ներքին քաղաքականութեամբ եւ վստակաբեկ եղած էր խորհրդարանի վերաբերեալ բաներով, կատարելապէս կը սխալին, կ'ըսէ Սըր Էտուին Արնլոյ: Սա իրողութիւն է որ ճափոնական խորհրդարանը անհրաժեշտ պէտք մըն է: Ճափոնական խորհրդարանին բաժանումները ընկերականապէս եւ քաղաքականապէս հակառակ չեն նախարարաց աշխարհավարութեան: Այսու ամենայնիւ Սըր Էտուին զո՞չ չըլլար ջանալով հաստատել թէ Ճափոն հարկէն ստիպուեցաւ ընել ինչ որ ըրաւ, որպէս զի իր ապահովութիւնը պահպանէ իր շուրերուն մէջ: Կը համարի թէ Քորէայի մէջ Չինացոց վրայ յարձակելով, պահապան կը կանգնի քաղաքակրթ աշխարհին:

Մենք արձադանք պիտի չտանք Սըր Էտուին Արնլոյի խոշոր գուշակութիւններ

րուն թէ Չինացոց տժան վարձքով աշխատութիւնը կրնայ տարածուիլ Եւրոպայի մէջ: Բաւական է բոնի թէ Սըր Էտուին կը համարի թէ Ճափոնցոց Քորէայի վրայ արշաւանքը լիովին կ'արդարանայ, եւ թէ անոնք անհրաժեշտ հարկէն ստիպուելով ձեռնարկեցին այդ բանին: Ներկայացուցինք Սըր Էտուին Արնլոյի ինպատու իր բարեկամներուն, Ճափոնցոց, հետաքրքրաշարժ փաստաբանութեանց ամփոփումը, վասն զի այդ էր ջատագովութեան լաւագոյն կտորը որ երբեք տեսնուած է Միջատոյին գործառնութեանց վրայ: Եւ սակայն չենք կարծեր թէ այնպիսի ջատագովութիւն մըն է որ երբեք կարող ըլլայ տուել քննադատութեան: Երբ իրողութեանց փորձաքարին դարձուի, դրեթէ բոլորովին կը ջախջախի: Չայն փորձելու հարկաւոր իրողութիւնները կը հաւաքուին նշանաւոր յօդուածէ մը զոր Թայֆի Սէուլի մէկ թղթակիցը զրկած է: Հոն կը կարգանք ինչ որ Ճափոնցիք ըրած են արդեամբք, եւ դժուար չէ լաւ գուշակութիւն մը ընել այդ գրութեան թէ ինչ էր շարժառիթը: Առաջին, Թայֆի թղթակիցը յստակ կերպով կը ցուցնէ թէ Ճափոնցիք դործին չմիջամտեցին անհրաժեշտ հարկէն ստիպեալ իրենք զիրենք ազատելու համար վստահաւոր դիրքի մը մէջ զրուելէ: Թայֆի թղթակիցը կը յայտարարէ թէ Քորէայի արշաւանքը տարիներէ հետէ ծրագրուած էր, եւ իր այս խօսքին հիմերը յառաջ կը բերէ: Կ'ըսէ թէ շուտով ակներեւ եղաւ ականատեսներուն թէ իրողութիւնները Ճափոնցիներուն չեն տար պատրուակ մը որ ի Սէուլ զօրագունդներ զրկէին ըսելով թէ Չինացիք բանակ մը զըրկած էին թերակղզոյն մէջ անուանապէս օգնելու եւ ապստամբութիւն մը զսկսելու համար: Կը սկսի մէջ բերել զանազան պարագաներ որք կը հաստատեն թէ Քորէայի արշաւանքը ծրագրուած էր երեք տարիէ հետէ, եւ թէ դործողութեանց ծրագիրը կը պատրաստուէր ի ծածուկ, մինչեւ անոր ամենափոքր մանրամասնութիւններն անդամ: «Շինուած էին ամբողջ Քորէայի տեղուորական զինուորական աշխարհացոյցներ, ցուցնելով ամէն պողոտայ, ամէն դետ, եւ թէ գետերուն ո՞ր կողմերէն կարելի է անցնիլ, նշանակելով հանգերձ անոնց խորութիւնը եւ լայնքը: Փոխադրելի երկաթ կամուրջներ ճիշդ գետերուն լայնքին չափովը, պատրաստուած կը սպասեն կառավարութեան միջերանցներուն մէջ, որպէս զի ըստ հարկին տարուին գործածուին: Համառօտիւ, ամէն պատերազմական պատրաստութիւն եղած է Քորէան կատարելապէս նուաճելու եւ անոր տիրելու համար:» Այս շատ չնամիր Սըր Էտուին Արնլոյի ներկայացուցած անհրաժեշտ հարկին: Երբ քննուի ճափոնական զիւանադիտութեան ընթացքն ի Սէուլ՝ աւելի յստակ պիտի տեսնուի թէ անցեալ երեք եւ աւելի տարիներէն հետէ Ճափոն պատճառանք եւ առիթ կը փնտռէ իր դրացոյն հետ կռուելու: Մ. Օթորիս, ճափոնական դեսպանն ի Սէուլ, կը թուի թէ իր բոլոր ժամանակը նուիրած է անգործադրելի առաջարկութիւններ ընելու Քորէացիներուն: Արդարեւ երբեք զիւրին բան չէր Քորէայի նման տկար կառավարութիւն մը բերել մինչեւ կռուելու կէտին: Թայֆի թղթակիցը որ, ինչպէս ըսուեցաւ, կը դրէ Սէուլէ, թէպէտ գրեթէ երկու ամիս առաջ, ստպէս կա՛մ փոխէ խնդրոյն կացութիւնը: Ճափոնի կա-

առավարութիւնը, կ'ըսէ, մէկ պատճառ միայն կու տայ քորէական արշաւանքին, այսինքն՝ իր ծովեզերքէն միայն քարընկէց մը հետի դանուող երկրի մը ներքին վարչութիւնը բարեկարգելու անհրաժեշտ հարկը, ճափոնի թերթերը, թէպէտ ոչ պաշտօնապէս, կը յարեն նաեւ թէ Չինաստան արդիւր եղած է Բորէայի բարեկարգութեան: «Ճափոնի կառավարութեան Սէուլի իր դեսպանին միջոցաւ ցարդ ի դործ դրած զիւանագիտական ընթացքը համաձայն է այս պաշտօնական յայտարարութեան: Բորէայի ուղղեալ պահանջները վերջին աստիճան ճարտարութեամբ պատրաստուած են, վասն զի մինչ կը հասնին հարուածել մինչեւ անոր բոլոր սահմանադրութեանց արմատը, դպչելով առանձնաշնորհմանց սրտին եւ շօշափելով անոր բարձրաստիճան անձնաւորութեանց պաշտօնականութիւնը, տակաւին կը պահեն անհրաժեշտ վարչական բարեկարգութիւն խնդրելու անմեղ երեւոյթը: Բայց ճափոն իր յաջողութիւնը չփնտռել Բորէայի բարեկարգութեան, մինչեւ անգամ յեղափոխութեան, մէջ, այլ լոկ նուաճման մէջ, որ պիտի ըլլայ հետեւանքը հարկաւորապէս, թէ՛ իրօք մտածուած ըլլայ այն՝ թէ՛ ոչ:»

Կարելի է որ Թայֆի թղթակիցը քիչ մը աւելի խիստ լեզու գործածած ըլլայ ճափոնց ոգի գործողութեանց նկատմամբ, բայց կը կասկածինք իրաւունք ունենալուն վրայ: Մեր անձնական կարծիքն այն է թէ ճափոն կը փափաքի ընդարձակուիլ: Իր երկիրն արդէն լի է բնակիչներով. եւ ամէն տարի գաղթականներ կը մեկնին անոր ծովեզրերէն: Բնապէս արթուն, յառաջ մղուող եւ նոյն ժամանակ կարի հայրենասէր Ժողովուրդ մը չուզեր իր թիւին նուազումը: Կ'ըսեն, Երկիր ստանանք ուր կարող ըլլան հաստատուիլ մեր գաղթականները, եւ նոյն ժամանակ ճափոնցի մնալ: Բայց ճափոնի ճիշդ դրան քովը, նոյն խիստ ծովուն մուտին դիմացը, կը կենայ երկիր մը որ գրեթէ պարապ է եւ սակայն լի է հարստութեան աղբիւրներով: Ինչպէս բնական է ճափոնցուց ըսել, Աւստրալիոյ Բորէան անոնցմէ որ չեն դիտել զայն գործածել եւ տանք անոնց որ գիտեն: «Բորէան ձեռք բերելու այս բաղձանքը, ազգին ընդարձակման տեսակէտով, աւելի կը զօրանայ ապահովութեան վստիքով: Բորէա, եթէ հզօր պետութեան մը ձեռքն անցնի, սոսկալի վտանգ մը կ'ըլլայ ճափոնի համար, կ'ըսեն քաղաքագէտք: Ուրեմն ճափոն պէտք է որ Բորէան ձեռք անցնէ մինչ տակաւին ժամանակ կայ, եւ երբ աղուոր չըմեղանք մը կը գտնուի իրեն համար՝ Բորէայի խռովութեանց առթիւ: Բայց նաեւ ուրիշ շարժառիթ մը կը մղէ զճափոն Բորէայի վրայ արշաւելու: Ճափոն կ'ատէ Չինաստանը, կը սոսկայ անկէ, եւ սակայն արհամարհանք կը դգայ անոր դէմ: Եւ Չինաստան պիտի նուաստանայ եւ վնասուի Բորէայի ճափոնցուց ձեռքն անցնելով: Ի վերջոյ, ճափոնցիք որ տէր եղած են նաւերու, նաւաստաններու, զօրքերու եւ ստակի, կը փափաքին ցուցնել թէ գիտեն գործածել զանոնք: Ահա ուրեմն այն պատճառները թէ ինչո՞ւ ճափոն պատերազմ կ'ընէ: Մզուած է անոր (1) իր Ժողովուրդին բնակելու երկրի պէտք ունենալուն համար, (2) վախճալով որ Բորէա օտար պետութեան մը ձեռք կ'ընայ, (3) վասն զի կ'ատէ Չինները, (4) կ'ուզէ իր զօրութեան աղբիւր ցոյցն ընել: Ասոնց

առաջինը հաւանականապէս ամենէն զօրաւոր պատճառն է, բայց ամենքն ալ ունին իրենց դերը, եւ միանալով կը կազմեն հզօր փաստ մը՝ որ անտարակոյս անգիմադրելի է: Այսու ամենայնիւ երեք չորս տարի Չինացուց հետ զարնուելէ ետքը ճափոն թերեւս զգայ թէ պատերազմը անհրաժեշտ հարկ մը չէր:

ԼՐԱԳՐԱՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆ
ԵՔՍ-ԼԱ-ՇԱՓԵԼԻ ՄԵՋ

Էքս-Լա-Շափելի մէջ կայ թանգարան մը որ հաւանականապէս միակ է իր տեսակին մէջ, եւ որ կը սլարուենակէ աւելի քան հինգ հարիւր հազար օրագիրներ զանազան լեզուներով: Հաստատուեցաւ 1886ին՝ ձեռամբ գեղարուեստից սիրահար Մր. Օսքար Ֆորքընպէթի որ քառասուն տարի իր ամբողջ եկամուտը նուիրեց հազուագիւտ կամ հետաքրքրաշարժ իրերու: Մր. Ֆորքընպէթ, բաժանորդ՝ երկրագունտի ամէն կողմերէն եկող քանի մը հարիւր թերթերու եւ օրագիրներու, կ'ընդունէր եւ կը կարդար ամէն առաւօտ բազմաթիւ թերթեր երեսուն այլ եւ այլ լեզուներով: Իր թանգարանը հիմնած ժամանակը, առաջին անգամ զարդաբեց զայն տասն հազար կատարեալ հաւաքածոներով զորս ժամանակ ժամանակ հաւաքած էր, եւ յետոյ շրջաբերական նամակ մը զրկեց ամբողջ աշխարհի մամուլն, խնդրելով օգնել իրեն իր հսկայ ձեռնարկութեան մէջ:

Լրագիրներէն շատը, մասնաւորապէս Եւրոպայիները, կանոնաւորապէս կը զրկուին թանգարանը որ այժմ ունի քանի մը շատ հազուագիւտ թերթերու կատարեալ շար մը: Այս վերջիններուն կարգը կրնայ յիշուիլ «Լուսաւորեալ Քառեակ Համաստեղութիւն» հանդէսին մէկ թիւը, հրատարակեալ ի նիւ Եօրք յամին 1859: Այս շատ արտակարգ թերթը ոչ նուազ քան ութուկէս ոտք երկայնութիւն եւ վեց ոտք լայնք ունի: Կը պարունակէ իւրաքանչիւրը տասներեք սիւնակ բովանդակող ութ երես: Սիւնակներուն երկայնութիւնն է քառասունեւեւթ մասնաչափ եւ, եթէ ծայր ծայրի գրուին, կը ձեւացնեն իւր հարիւր քսանեւհինգ եարտա երկայնութեամբ տպեալ թուղթի շերտ մը: Տպագրութեան մեծազոյն խնամով, յատկապէս պատրաստուած եւ շատ զօրաւոր եւ ծրարը իւր երեք կենդանարկչող թուղթի վրայ, Բառասուն մարդիկ աշխատեցան գիշեր եւ ցերեկ այս հրէշ լրագրին առաջին թիւին գիրերը շարելու եւ տպագրելու համար: Այս արտակարգ լրագիրը դարը մէկ անգամ միայն պիտի երեւի:

ԹԵ ՄԻՏՔՆ ԻՆՉՊԵՍ ԿՍՁԴՈՒԻ ՕԴԵՆ

Օդին հոգեբանութիւնը ուսումնասիրութեան խոստմնալից առարկայ մըն է, կ'ըսէ Տր. Թ. Տ. Քրոտհըրս: Կը գրէ Սայլն-ի մէջ սապէս. «Շատ քիչ անձինք ծանօթ են փորձարկութեանը, զիտղներու եւ ուրիշներու վրայ ուղղակի մթնոլորտային վիճակներէ յառաջ եկող սխալներու աղբիւրներուն: Իմ մասին ես հիացած եմ թէ ինչ սխալ հետեւութիւններ կը հանուին եւ թիւր ըմբռնումներ տեղի կ'ունենան խոնաւ, մատախապատ օդի ժամանակ, կամ այնպիսի օրերու մէջ երբ օդը ծանրաբեռնեալ կ'ըլլայ երկկարականութեամբ եւ մօտալուտ փոթորկայոյզ ամպերով: Ինչ որ ինձ յստակ ճշմարտութիւն կը թուէր, վերջերս

երեւցաւ ի սխալներով: Ապահովագրական մեծ ընկերութեան պաշտօնեայ մը պարտաւորուած է իր գործը կասեցնել այսպիսի ժամանակներ՝ տեսնելով որ շատ սխալներ կը գործէր վասն զի հասկցաւ վերջերս թէ իր աշխատութիւններն անօգուտ էին: Մեծ գործանցի մը մէջ հարիւրին տասնէ մինչեւ քսան պակաս գործ կ'ըլլէ խոնաւ օրերը եւ փոթորկի նշաններ ցուցնող օրերը: Վերադառնալով, որու կը յանձնարարուի հրաման մը հաղորդել այս ինչ ժամանակ, այս պարագան հաշուի կ'առնէ: Հրդեհի ապահովագրութեան գործին մէջ գտնուող շատ անձանց մէջ կայ վարկած մը թէ ամպամած մթնոլորտի ժամանակ աւելի մեծ անհոգութիւններ տեղի կ'ունենան, եւ հետեւապէս աւելի շատ հրդեհներ կը պատահին: Երկաթուղւոյ վայրաշարժներու մեքենավարք այսպիսի ժամանակներ նեղութիւն, պատահարներ եւ աւելի շատ վտանգներ կրելու երկիւղն ունին, եւ անոնց պատճառ կը համարին մեքենան:»

Տր. Քրոտհըրս կը յաւելու թէ իր շրջանին պատկանեալ ուղեղի գործերով զբաղող շատ մը անձանց մէջ համոզում մը կը տրիք թէ ինչ ինչ շատ զօրաւոր ոյժեր որ յառաջ կու գան օդոյ եղանակ կոչուած բանէն, կը կառավարեն իւրաքանչիւրին գործը եւ յաջողութիւնը:

ԹՂԹԱԿՏՈՒԹԻՒՆՔ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԵՐԿՐԻ

Մայիս 26ի գիշերը վայելուչ եւ փառահեղ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ երկնի եւ երկրի զուգախառնութեան հանդէսը: Այսօրինակ հանդիսի մը համար Բնութիւն պարտ ու պատշաճ նախապատրաստութիւն արդէն տեսած էր: Գարունը իր առոյգ եւ կայտառ հասակին մէջ կը գտնուէր ու զուարթութիւն եւ կեանք կը սփռէր չորս կողմը: Խառնուելի ծաղկունք եւ դեղ զայար, հանդիսին կարգադիր յանձնախմբին անդամներ, գեղազարդած էին ծառն ու լեռն, դաշտն ու ձորը եւ անուշ հոտով մը զմտած էին օդը:

Յօդուածիս խորագիրը կարգացող բնականապէս պիտի հետաքրքրուի եւ հարցնէ թէ ինչ կը նշանակէ այս միութիւն երկնի եւ երկրի: Ընթերցողին հետաքրքրութեան կատարեալ գոհացում տալու համար, պէտք է որ զինքն առաջնորդեմ այնպիսի մէկի մը քով որ սոյն միութեան նկատմամբ ունի մեծ հեղինակութիւն եւ իրաւունք ճանչցուելու արժանահաւատ աղբիւր մը: Այս աղբիւրին դիմած եւ գոհ մեկնած եմ ես եւ կը յուսամ թէ ընթերցողին ալ նոյն փորձառութիւն պիտի ունենայ: Մեր ակնարկած վստահելի աղբիւրն է վանքի պատան: Եկուր երթանք անոր քով եւ ես հարցումներ ուղղեմ նմա եւ դուն ուշի ուշով մտիկ ըրէ տրուած պատասխաններուն:

—Տիկին, կ'ըսեն թէ երկնք եւ երկիր տարուան մէջ օր մը իրարու հետ կը խառնուին, կը միանան: Շիտա՞կ է այս:

—Այո, որդեակ իմ, չիտակ է: Քրիստոսի Համբարձման գիշերն է որ այդ հրաշափառ դէպք տեղի կ'ունենայ: Այդ գիշերը մեր աշխարհ կը փառազօծի: Ախ, քու այդ հարցմամբ դու ձայն տուի իմ հին հին յատակներուս եւ արթնցողիք զանոնք, որք զօղտրիկ երախայի մը նման մուշ մուշ կը քնանային մոռացութեան օրորոցին մէջ: Աւաղ, որչափ շուտ թուան գնացին մեր

անմեղ կուսութեան զուարթ օրեր: Երանի՜ այն անմեղ օրերուն, երբ ես դեռ աղջիկ էի, վիշտ ու հոգ չունէի եւ Համբարձման գիշերը հասակակից հայ կոյսերու հետ անքուն կը մնայինք, երկնի եւ երկրի զուգախառնութեան հանդիսատես լինելու համար: Քանի՜ քանի՜ անգամ հաւկիթ դրած եմ տանիք, եօթն տունէ ջուր ժողված եմ, վիճակ հանած եմ, կանաչ խոտ չափած եմ, ջուր դրած եմ աստղունք, ցողի մէջ թաթխուած եմ եւ վիճակի հանելուկներ եւ առածներ ըսած եմ: Աստուած իմ, ինչե՛ր ըրած եւ ինչե՛ր տեսած եմ իմ կուսութեան օրերու մէջ:

—Կարելի՞ է որ բարեհաճիք, տիկին, մանրամասնօրէն պատմել մեզ ձեր այդ ըրածներու վրայ եւ բացատրել անոնց նշանակութիւնը: Սակայն նախ կը խնդրեմ որ ինձ լուսաբանէք մութ կէտ մը, զոր ցարդ կրցած չեմ հասկնալ: Ըսիք թէ «Այո, չիտակ է, երկինք եւ երկիր տարուան մէջ մի օրը կը միանան իրարու հետ»: Ես ալ այդպէս կը հաւատայի մանկութեանս ժամանակը: Համբարձման տօնի գիշերը ժամերով արթուն մնացած եմ շատ անգամ, այդ գիշերուան մէջ պատահած հրաշքներ տեսնելու բոլորն փափաքանօք: Սակայն ավստ՛ս որ բան մը կարող եղած չեմ տեսնել, այլ ամէն անգամ յուսալորէս լինելով՝ արտում տխուր դացեր քնացեր եմ: Երկնի եւ երկրի գիշերային այս միութիւն իմ մանկական երեւակայութեան մէջ մի տեսակ հարսանիքի երեւոյթ առած էր: Հարսանիքներ շատ անգամ տեսած էի եւ շատ կը սիրէի տեսնել: Վանայ հարսանիքներ ընկանապէս կ'առնէի իբրեւ եզր բաղդատութեան: Իմ չտեսած այդ երկնային եւ երկրային հարսանիք երեւակայութեանս առատ ճարակ կը մատակարարէր: Կը ջանայի հանել հիանալի պատկերն սոյն հարսանեաց, որ թէեւ պիտի նմանէր քիչ մը մերին, բայց եւ այնպէս ինչպէս կը նմանի շիտակ մարգարիտը կեղծին: Ուստի համոզուած էի թէ այդ գիշեր արթուն մնալով՝ ակնատես պիտի լինէի անդերազանցելի կերպիւ չքեղ հարսանեկան հանդիսի մը: Երկինք պիտի լինէր փետան, եւ երկիրս՝ հարս: Բիւրաւոր աստեղք պիտի ըլլային փետային հարսնածուք: Նուազածու հրեշտակաց ընտիր խումբ մը վար պիտի իջնար եւ իր քաղցր ու երկնային շնչոտ պիտի հնչեցնէր, որոցմով մեր ականջներ պիտի դիւթուէին: Այդ գիշերը մեր լիճն յանկարծ պիտի փոխուէր նեկտարի, որով պիտի մեծարուէին մեր պատկառելի հիւրեր: Քանի որ մարդիկ անատեն խոր քուն քնացած պիտի լինէին, լեռներ եւ ծառեր պիտի հիւրընկալէին հարսնածուք եւ փետան: Աստեղք եւ ծաղիկներ ծափ պիտի դարնէին եւ պար պիտի բռնէին: Եւ որպէսզի հարսը չամչնար, անոր գլխուն վրայ, ըստ մեր երկրի սովորութեան, հարկ էր որ մթութեան քօղ ձգուէր եւ կը կարծէի թէ այս պատճառաւ էր որ գիշեր կը կատարուէր այս հանդէսը: Քանի որ լսած էի թէ ով որ անքուն մնալով՝ հանդիսին ականատես լինէր, կրնար ունենալ իր ուզածն, ես մտադիր էի խնդրել երկնի եւ երկրի միութեան պահուն որ իմ դասագրքի կողքեր ըլլային արծաթ, թերթեր՝ ոսկի եւ տառերն ալ՝ թերթերու վրայ յեռեալ ազամանդներ: Սակայն, աւա՛ղ, որ իմ այս մանկութեան անմեղ փափաքներ պահուած տեսնելու բաղդն չունեցայ: Թէպէտ եւ ժա-

մերով սրտապախ եւ սրտաթունդ հսկած եմ, բայց միշտ երկինք եւ երկիր նոյնչափ հեռու տեսած եմ այդ գիշերը, որչափ միշտ արդէն տեսած էի: Սնտիկ յոյսերով օրօրուած եւ հեշտաւէտ երազախոհութեան մէջ ընկղմած դոտայ միշտ ինքզինքս:

—Բայց, զաւակս, դու շատ շուտ յուսահատած եւ անկողին մտած ես: Դեռ շարունակելու էիր արթուն մնալ եւ վտարելու էիր աչերէդ քնոյ ամենագոյն նշաններ, բան մը որ քիչերուն տուեալ է: Ես աչօքս տեսած եմ այդ հրաշալի դէպք, բայց երբ երկինք սկսաւ քիչ մը մօտենալ երկրիս, ո՛հ, մեղա՛յ Աստուծոյ, մաղբիս եւ ամբողջ մարմինս քստմնափուշ եղան, զարհուրեցայ, դողում զիս առաւ եւ առահի փախչելով՝ անկողինս մտայ եւ վերմակ գլխուս վրայ քաշեցի: Իմ լուսահոգի մամիկս ալ կը պատմէր թէ նոյն փորձառութիւնն ունեցած էր: Հաստատապէս հաւատա թէ այդ գիշերը հրաշագործ գիշեր մ'է: Քիչ մը պատմեմ քեզ թէ Համբարձման գիշերը ինչեր եղած են: Ինչպէս զիտես, մարդ մը կրնայ ձեռք բերել իր փափաքածն, եթէ խնդրէ զայն առանց կորսնցնելու իր պաղարիւնութիւնը, որ շատ դժուար է: Լուսահոգի հօրաքոյրս կը պատմէր թէ ատենօք մարդ մը եղեր է որ երկնի եւ երկրի զուգախառնութեան միջոցին փոխանակ ըսելու, «Բա՛հ դառնայ ոսկի», չփոթելով կ'ըսէ, «Բա՛հ դառնայ թիակ»: Ուստի խեղճ մարդն փոխանակ ոսկի բահի թիակացած բահ մը կ'ընենայ: Ուրիշ անգամ մ'ալ կին մը, «Իրկս ոսկի» ըսելու տեղ, «Էրկս ոսկի» կ'ըսէ եւ տարաբախտ կնոջ էրկն անմիջապէս ոսկի կը դառնայ իր անկողնոյն մէջ: Թշուառ կինը ոսկիացած էրկն ամենայն ինամով կը պահէ, զայն նորէն փոխակերպելու համար, բայց իր որբեր եւ ինքզինքն հոգալու համար, կը ստիպուի ոսկի արձանին ճկոյթը կտորել եւ ծախել: Յաջորդ Համբարձման տօնի գիշերը կնիկը կը յաջողի առանց չփոթելու ըսել, «Էրկս մարդ», էրկս մարդ,» եւ նոյնհետայն կը վերստանայ իր էրկի, թէեւ մի ճկոյթ պակաս: Այդ գիշերը եթէ մէկ մը հաւկիթ մը դնէ տանիքը, անոր վրայ կը գրուին դնողին ասպազան գուշակող խօսքեր: Նոյն իրիկուն կանաչ խոտ թէ որ չափես, եւ մինչեւ առաւօտ սղաւես, խոտը կ'ա՛մ պիտի երկնայ եւ կ'ա՛մ պիտի կարճանայ ի նշանակելինացդ կարճութեան կամ երկայնութեան: Եւ դարձեալ, այդ իրիկուն շատեր ջուր կը դնեն աստղունք, այսինքն՝ բացօթեայ տեղ մը ամանով մը ջուր կը պահեն գիշերը եւ առաւօտ կանուխ այդ ջուրով կը լողանան եւ յետոյ խօտերու վրայ իջած ցօղով մարմինը կը տոգորեն, որպէս զի դող եւ տենդ չունենան: Ես շատ անգամ ըրած եմ զայս եւ, փառք Աստուծոյ, դող ու տենդ ունեցած չեմ բնաւ: Համբարձման տօնի նախընթաց իրիկուն եթէ փողոցը ելլես, պիտի տեսնես խումբ խումբ աղջիկներ եւ մանչեր, որք փարչ մը ձեռքերնին՝ կը դարնեն այս դուռ, այն դուռ՝ վիճակի ջուր հաւաքելու համար: Եօթն տարբեր տուներու ջրօց խառնուող լինելու է այս ջուր: Այս խառնուող բացօթեայ տեղ մը կը դնեն որ կրէ Համբարձման տօնի գիշերուան աղղեցութիւն: Ով որ կ'ուզէ իր կամ իւրայնոց ասպազան գիտնալ, վիճակի ջուրին մէջ բան մը, օրինակ՝ բանալի մը, մատնոց մը եւ այլն, կը ձգէ թէ՛ իրեն եւ թէ՛ փոխանորդաբար այլոց համար, եթէ ուզէ: Յորեկ

կը կատարուի վիճակահանութեան արարողութիւն հետեւեալ կերպիւ: Վիճակի ջուր պարունակող ամանին վրայ ծածկոց մը կը ձգեն եւ մէջտեղը դնելով՝ անոր ջուրջ կը բոլորուին տան եւ դրացեաց աղջիկներ եւ կնիկներ: Մեծ զգուշութիւն պէտք է ընել որ վիճակի ջուրին չխառնուին պատանիք եւ երիտասարդք, կամ անիկա չիյնայ անոնց ձեռքը, որք, ներեցէք որ ըսեմ, յիշերիմ թշնամի կը ձանչցուին վիճակաջուրին եւ ամէն ջան ի գործ կը դնեն գողնալ զայն: Ամանի ջուրջը բոլորուելէ ետքը, կը սկսին ըսել վիճակի հանելուկներ կամ ատածներ: Մէն մի հանելուկ ըսուելէն անմիջապէս վերջը, փօքրիկ աղջիկ մը ամանէն դուրս կը հանէ բան մը, որոյ տէրոջ կը պատշաճեցնեն ըսուած հանելուկն՝ եւ այսու կը հասկնան անոր ասպազան: Ծատլաւ կը յիշեմ այն հանելուկը, որ ջուրի մէջ իմ ձգած՝ մատնոց դուրս հանուելէն առաջ ըսուեցաւ:

—Կը խնդրեմ որ պատմես այդ հանելուկ եւ քանի մը ուրիշներ ալ, որք վիճակահանութեան ժամանակ կ'ըսուին:

—Ինձ համար ըսուած հանելուկն սա էր: «Վաճառական մ'եկեր է, մեր կալաւեղ նստեր է, ոսկի ցիցեր զարկեր է, հրեղէն ձիեր կապեր է»: Այս խօսքէն մայրս իսկ եւ իսկ հասկցաւ թէ զիս ընդ հուպ էրկան պիտի տանէին, եւ իրաւ նոյն տարուան աշունը կատարուեցաւ մեր հարսանեաց հանդէսը: Յաջորդ Համբարձման տօնին երկու բան ձգեցի ջուրի մէջ, մին ինձ եւ միւսը էրկանս համար: Ինձ վիճակուած խօսքն էր սա: «Ելեր ես կ'երթաս դէպի Աղթամար, դէպի Աղթամար Ս. Խաչայ համար, որ քեզ տայ մի լաճ անուռ Մխիթար»: Այս խօսքէն տարի մը վերջ, իրօք ունեցայ մանչ գաւազ մը եւ անուանեցի Մխիթար, որ արդարեւ եղած է մեծ մխիթարութիւն ինձ համար: Էրկանս համար ըսուածն էր: «Դու ունեցած ես հաղար մի մաքրի, հաղար մի մաքույ պճեղն է ոսկի»: Այս խօսք մեծ պարծանօք լսեցի եւ անոր համար շատեր երանի կարգացին ինձ: Էրկս նոյն տարին կատարուեցին զնեց քանի մը գիւղերու տասանորդ եւ այս պատճառաւ մեծ գումար մը շահեցաւ: Վերջապէս դիտուած է որ վիճակահանութեան ժամանակ ո եւ է անձի նկատմամբ ըսուած խօսքեր կէտ առ կէտ կը կատարուին, եթէ սխալ չմեկնուին:

—Լսած եմ թէ ծաղիկներ Համբարձման գիշերը լեղու կ'առնեն եւ կը սկսին խօսիլ: Ծիտա՞կ է:

—Այո, այդ ալ չիտակ է: Սա լեռան երիտանեանք եւ անուշաբոյր ծաղիկներ այդ գիշերը ոգի կ'առնուն, լեղու կը կտրին եւ քնար կը դառնան: Ծաղկանց դալայիկ եւ գեղգեղանք գիշերը սար ու ձոր կը բռնեն: Սոխակ այդ գիշերը բնաւ չերգեր կ'ըսեն, այլ ի լուր ծաղկանց այս հիանալի եւ դաշնակաւոր ձայնից կը շիկնի, թեւեր կ'ամանակաւոր ծաղկանց տակ ծածկուելով փոփէ եւ վարդենույ տակ ծածկուելով իրենց դաշնուոր մրմունջներով կը հրապուրեն մինչեւ անգամ հրեշտակներ, որք այդ գիշերը աճապարանօք երկինքէն վար կ'իջնան լսելու ծաղկանց ալելուին եւ մեղեդին: Ապա վերը յերկինս կը սլանան տանելով իրենց հետ քաղցր տպաւորութիւն մը եւ բարձր համարում մեր երկրի երաժշտութեան նկատմամբ: Ով որ այդ գիշերը ծաղկանց ձայն լսէ, նորա ականջներ կը սրբա-

գործունէն, անհաճոյ եւ պիղծ խօսքեր լսելու անընդունակ կը լինին: Գաղափարներն օրը «Եկաք օրհնեալ հօրն իմոյ» խօսքը պիտի լսեն: Ծաղկունք ոչ միայն կ'երգեն, այլ նաեւ բժիշկ կը դառնան, դեղագիրներ կու տան յայտնելով թէ իրենք ինչ տեսակ հիւանդութեանց դեղ եւ դարման կրնան յիշել: Շատ մը ատիկոյ դարման այս կերպով դիտուած է: Ահ, եթէ կարելի լինէր որ մեր քաղաքի բոլոր հիւանդներու ազգականներ Համբարձման տօնի դիշերը անքուն հսկէին մինչեւ որ ծաղկանց բարբառ բացուէր, եւ այն ատեն հոս վաղէին, հոն վաղէին, ծաղիկներ չուտ չուտ քաղէին, լիովն լիովն կապէին, թէ՛ իրենց եւ թէ՛ ուրիշ հիւանդաց ատիկոյ անմիջական դարման ձեռք ձգած պիտի ըլլային: Ե՛հ, որդեակ իմ, այդ դիշերուն հրաշալի գործեր այնչափ շատ են, որ ամէնքը պատմելու համար օրեր պէտք են, բայց կը յուսամ թէ արդէն պատմածներովս դադարար մը կրցի տալ ձեզ, թէեւ կը ներէք որ զլուսնիդ ցաւցնելու չափ երկարացուցի:

— Բաւ լիցի, տիկին, որ ձանձրացած լինիմ ձեր ըսածներէն, այլ ընդհանրապէս շատ զո՛հ եւ երախտապարտ եմ որ շնորհ ըրիք տալու ինձ լիովն տեղեկութիւն շանկան նիւթոց վրայ: Մնաք բարեաւ: — Երթաք բարեաւ: Այսօրինակ նիւթոց վրայ դիտածներս պատրաստ եմ հաղորդել ձեզ, երբ ուղէք: — Շատ շնորհակալ եմ, տիկին:

Մեր յօդուած վերջացնելէ առաջ, կը փափաքինք ընել հոս համառօտ խորհրդածութիւն մը, զոր մեզ կը թելադրեն յիշեալ տիկնոջ պատմածները:

Ժամանակակից աստուածաբան մը հանդիսի մը առթիւ ըսած է թէ «Երեք կին բայց մի մարդ միայն Աստուծոյ թագաւորութեան կառքն այսօր յառաջ կը վարեն»: Այս խօսք հանդիսականաց սրտին մէջ իսկոյն արձագանգ գտնելով՝ ծափահարուեցաւ որոտընդոտ: Կարծեմ թէ զժողովարմարս ճշմարտութիւնն չէ կանանց մասին յայտնուած յիշեալ համոզումը: Ամէնքս ալ գիտենք թէ կնոջ կրօնական զգացումներ շատ խորարմատ են: Գարուս մէջ փշոզ սկեպտականութեան հովեր եթէ կրնան խախտել հարկը քրիստոնեայ մարդոց հաւատք, նոյնչափ կնիկներէն շատ քիչեր միայն կ'ազդուին նոյն հովերէն: Կնիւր կոչուած է կատարելու գործօն դեր մը կրօնի համար: Բա՛ւ լիցի որ համոզուիմ թէ ասիկա ճշմարտութիւն մը է միայն ուսեալ կանանց համար: Կրօն թէ՛ ուսեալին եւ թէ՛ անուսին համար այնչափ բնական եւ մատչելի բան մը է որչափ ուսել եւ խմել երկուքին համար, թէեւ յայտնի է թէ ուսեալի մը կրօնական զգացումներ կրնան աւելի մշակուիլ, լուսաւորուիլ եւ ազնուանալ: Եթէ կնիւր տղէտ պահես եւ չսորվեցնես նմա կրօնական ճշմարտութիւններ ու չներշնչես անոր մէջ Աւետարանի ոգին, նա անհոգ, անտարբեր չնստիր, անկրօն չդառնար, այլ ինքն իրեն համար բան մը կ'ընէ, ինքնօգնութեամբ կը ստիպուի մի տեսակ կրօնական գրութիւն հիմնել: Ծիւղ ալսպէս ըրած են դաւառացի կանայք: Աստուծոյ թէեւ ժառանգած են ի նախնեաց քրիստոնէական կրօն, բայց անոր մասին իրենց գիտութիւնն այնչափ քիչ եւ այդ քիչն ալ այնչափ աղօտ եղած է որ դժնայցեացած չէ անոնց կրօնական զգացումներ, ուստի անոնք քրիստոնէական կրօն իբր սկզբնատարր առնելով՝ անոր հետ շաղապատած

են օտարամուտ տարրեր եւ շինած են իրենց համար դժնայցեղիչ կրօն մը: Եթէ կարելի լինէր որ ես հոս մանրամասնօրէն պատմէի թէ ինչ են վանայ մերազնեայ կանանց հաւատալիք եւ դաւանանք, դու պիտի տեսնէիր այս հաւատալեաց մէջ հետաքրքրական աստուածաբանութիւն մը, որոյ վարդապետներն (doctor of divinity) են պառաւնէր: Սոյն աստուածաբանութեան մէջ, ինչ որ ուրախադիմ է տեսնել, կը գտնուի ասուել կամ նուազ քրիստոնէական ճշմարտութեան հիմ: Ինչպէս որ հին գիցարանութիւն ունէր իր ետեւն պահուած շատ մը բներեւոյթներ եւ բնական օրէնքներ, որք ծնունդ տուած էին դից եւ դիցունհաց, նմանապէս մեր քաղաքի կանանց կրօնական համոզմանց ետեւ, եթէ մանրակրկիտ աչքը նայիս, պիտի նշմարես Աստուածաշունչ: Առնենք մեր յօդուածի նիւթը՝ երկնի եւ երկրի միութիւնն Համբարձման տօնի դիշերը: Այսօր ամենէն երեւելի քարոզչի բերնին մէջ ո՞վ պիտի անպատշաճ դատէր սա խօսքեր: «Քրիստոսի համբարձմամբ, երկնի եւ երկրի միութիւնն կատարուած իրողութիւն մը եղաւ: Քրիստոս երկինք կ'ամբառնայ աւետիս տանելու երկնայնոց թէ յայտնեցաւ երկնից ճամբան հարթել եւ հորդել խեղճ մարդկութեան առջեւ: Հրեշտակներ կը հրճուին ընդ այս, վար կ'իջնան խնդակցելու մարդկութեան եւ շնորհաւորելու դրախտի փակեալ դրան վերաբացումն նորա առջեւ: Մեր երկրագունդն ալ, մարդկութեան դարաւոր բնականաւոր, կը ցնծայ այսօր եւ կը կայտնէ իբրեւ մարդուն վաղմիւր ընկեր»: Այսպէս կը տեսնենք թէ տղէտ կանանց նկարագրապէս ըմբռնած միութիւն, որ անշուշտ իր ծագումն առած է Աւետարանէն, բոլորովին ճշմարիտ կը լինի, եթէ այլաբանօրէն հասկընամք զայն: Իմ նպատակէս շատ հեռի է պաշտպանել պառաւական աւելորդապաշտութիւններ, գովել տղէտներու նախապաշարութիւններ կամ ջատագով հանդիսանալ անոնց անպաշտութեանց: Սակայն պէտք է խոստովանիմ թէ կայ բան մը այդ աւելորդապաշտութեանց եւ նախապաշարմանց մէջ, որ հրապոյր մը ունի հօլի տակ թաղուած ոսկւոյ հանքի մը նման, եւ այդ բանն է Աւետարանի համն ու հոտն: Երանի՛ թէ շահագործէինք իզական սեռի մէջ թաղուած այս կրօնական հանք, որ իր անտաշ եւ կոշտ վիճակի մէջ իսկ մի տեսակ գեղեցկութիւն ունի, որ ընդան զայն անմշակ մնացած ինքնաբոյս ծաղկանց գեղեցկութեան կը նմանի: Լուծ եմ անուս կնիկներու հոգեւունջ աղօթքներ, որք ծայրէ ի ծայր զգացմունք էին, բխեալ ի խորոց սրտի: Կրօնական զգացում անոնց հոգեւոյն ալուց մէջ խորապէս գրգռուած է: Այս սրբազան հօլը կնոջ սրտին մէջ կարծես թէ անմարելի է: Տեսայ մի անգամ Ս. Նարեկացոյն գերեզմանի քով մի կին, որ թաղծագին դիմօք կ'աղօթէր, կուրծքը կը ծեծէր լալահաւաչ եւ կը պաղատէր ողորմագին: Վերջ ի վերջոյ անբացատրելի եռանդով մը գերեզմանին փառեցաւ եւ, ո՛հ, ինչ դու, ինչ խրոխտ եւ ինչ սրտածմիկ շեշտեր կը լըսուէին: Նա այդ օրը շատ անհանդիսութեամբ գտուրն Նարեկացի իւր գերեզմանին մէջ: Շատ մը հոգեբանութեանց հեղինակներ, արդեօք այս կնոջ չափ ներշնչուած եւ յուզուած էին երբ գրեցին իրենց կրօնական գողորիկ երգեր: Բայց, աւա՛ղ, մեր այս հայ քոյրը կարգաւ գրել չէր գիտեր:

Մեր պիտի պատուի տղիտութեան այս սեւ քոյր եւ ո՞վ է պատասխանատու առ այս: Վան ԵՄԱՆ ԳԱՐԱՍԵԵՐՅԱՆ
Օգոստ. 29, 1894

ԹՈՂՆԻԿ Մ'ԱՆ ԹՈՒՄ

Թոլնիկ մ'ալ թաւ իւր վանդակէն: Սիրուն ու երգասէր թոլնիկ մը: Երգեց ու թաղարթ գարուններ եւ սիրաշերտ բոցը լցուց իւր քաղցր աւազներով: Նորա հորեակ անձուկ կը գտնէր իւր վանդակ: Օր մը բաց դուռ դայն, բարբառեց իւր թեւերն ու սլացաւ ի վեր, ի գրախտ ազատ:

Վահրամն էր այդ թոլնիկ: Գոնտայեան կարապետ էֆ.ի սիրեցեալ որդեակ: Քանի մը չաքաթ հիւանդութեամբ կը տառապէր Օվաճըզ գիւղի մէջ ուր դացած էին իւր ծնողք օգալիսութեան պատճառաւ: Օր մ'ալ, Սեպտ. 6, հրեշտակ մը կու գայ իրեն խմացնել թէ երկնաւոր Հայրն կը հաճի կարճել իւր երկրաւոր կենաց օրերն: Իսկոյն կը թողու աշխարհն եւ դուարթնոյն թեւոց փարած կը մեկնի յաւտեաց:

Նոյն օր, ի միսթարութիւն իւր ծնողք, քանանայնց դասը, լի՝ քրիստոնէական եւ եղբայրական սիրով, առաջնորդեց մարմինն ի Ս. Եկեղեցի, ուր ի ներկայութեան գիւղին մեծ բազմութեան մը Ս. Աւետարան կարգացուեցաւ: Հոն նաեւ Ատաբաղարի Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցոյն դպրոցի անօրէն-ուսուցիչն Գրիգոր էֆ. սիրտերն յուզող միանգամայն միսթարող դամբանք մը խօսեցաւ: Ապա հանգուցելոյն մարմինը կը բերուի Պարտիզակ: Օվաճըզի երեւելիներէն քանի մը պատուարժան անձինք կ'ընկերանան սղաւոր խումբին մինչեւ հոս:

Երգասաց խումբ մը կը դիմաւորէ զապաղան գիւղէն դուրս: Պատ. Չէյմպլըս կը փութայ հորեւոր բալասան հայթայթել խոցեալ սրտերու:

Հետեւեալ օր տեղի ունեցաւ յուզարկաւորութեան տխրագեցիկ հանդէսն յորում ներկայ գտնուեցան պաշտօնական անձինք եւ բարեկամաց մի հոծ բազմութիւն:

Միսթարութիւն կը մաղթէ իւր բազում սիրելեաց

Պարտիզակ Բաբեկա՛մ ճը

ԱՂԴԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԴՊՐՈՅ ԱՂԴԱՆՅ Ի ԶՄԻՆՈՒՆԻՄ
Դպրոցիս յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի սեպտ. 16/28ին: Մտնել ուղող աշակերտահիւները կանուխ ընելու են իրենց դիմումները:

Դպրոցիս ուսուցչական մարմինը կը բաղկանայ չորս Ամերիկահիւներէ որք իրենց օգնական ունին մնայուն վարժուհիներու եւ վարժապետներու կարող խումբ մը:

Կ'ուսուցուին Անգլիերէն, Փրանսերէն, Յունարէն եւ Հայերէն, գիտութիւններ, չափագիտութիւն, երաժշտութիւն, մարմնամարզ, ձեւագիտութիւն, եւն:

Նախապատրաստականները պիտի վճարեն տարին 2 ոսկի օսմ., ուսումնաբանի աշակերտահիւները 4, դիշերթիկները 20, երաժշտութեան, եւ դաշնամուրի գործածութեան համար, 5:

Աւելի տեղեկութեան համար դիմել առ տնօրէնուհին Միս Մագ Գալըմ, Զմիւռնիա:

ԶՄԻՆՈՒՆՈՅ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷՁԻ
ՎԱՐՃԱՊԵՏԱՆՈՅՑ

Զմիւռնիոյ մանկապարտէզի վարժապետանոցին դասընթացքը պիտի սկսի հոկտ. 15ին (ն. Տ.): Այս դասընթացքին հետեւի ուղղողները պարտին այդ ժամանակ ներկայ գտնուիլ ի Զմիւռնիա:

Աւելի տեղեկութեան համարն դիմել առ Միս Նէլի Ս. Պարթէթ, Զմիւռնիա:

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպլ Հաուսի մատարան մէջ: Աղօթքի նիւթն է՝ «Ասկայն քիչեւս որ ամէն բաները բարեի գործակցիլը անոնց որ Աստուծոյ կը սիրեն»: Հոգով. Ը. 28:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պեպտ. 10 ըստ Գուգ., եւ սեպտ. 22 ըստ Լատ. 1894

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սէուլէ կը հաղորդուի թէ ճափոնցիք երեք թեւի բաժնուած կը յառաջանային Ձինացւոց բանակաւորացի վրայ ի փինկ Եանկ, Սեպտ. 6ին առաջին թեւին վրայ յարձակեցաւ չիւնական հեծեալազօրաց գունդ մը, սակայն թըշնամոյն բուռն հրացանաձգութեան չղիմանալով ետ մղուեցաւ։ ճափոնցիք հալածեցին զանոնք որ ապաստանեցան առժամեայ ամբարձր մը։ ճափոնական հրետանին կրակ ըրաւ այս ամբարձրին վրայ եւ ճափոնցւոց հետեւազօրքը յարձակմամբ առին զայն եւ գրաւեցին շատ պաշար եւ ռազմամթերք։ Ձինացւոց կորուստն է 400է աւելի մեռեալ եւ ճափոնացւոցը 100է պակաս։ Գլխաւոր ճակատամարտը կ'աւելիւրուէր որ տեղի պիտի ունենար քանի մը օր ետքը։ Կը հաղորդուի թէ հիւսիսային Գորէայի չինական բանակը ռոյրմելի վիճակ ունի։ Ճամբաները աւերուած են սաստիկ անձրեւներէն, եւ թնդանօթները, ռազմամթերքը եւ պաշարները ճամբաներուն ամբողջ երկայնութեամբ աստ եւ անդ մնացած են եւ անպիտան կը դառնան, վտանգի անկարելի է զանոնք փոխադրել։ Կ'ըսուի թէ հեծեալազօրքը իրենց ձիերը կը սպաննեն եւ կ'ուտեն։ ճափոնցիք կը ծանուցանեն թէ ճափոնի եւ Գորէայի կառավարութեանց միջեւ դաշնակցութիւն մը կնքուած է որուն նպատակն է Ձինացիները Գորէայէ վաճառել եւ Գորէայի ամբողջութիւնը պահել։ Ճափոն իր վրայ կ'առնէ պատերազմը յառաջ տանելու գործը եւ Գորէա կը խոստանայ ճափոնցի զօրաց շարժումները դիւրացնել եւ միջերը հայթայթել անոնց։ Դաշնակցութիւնը պիտի տեւէ մինչեւ ներկայ թշնամութեանց վախճանը։ Միւս կողմէն, Ձինացիք կ'ըսեն թէ հարաւային Գորէա ճափոնցւոց դէմ ելած է, թէ Գորէացիք յարձակած են 2,000 հոգիէ բաղկացեալ ճափոնական զօրագունդի մը վրայ մինչ սա Սէուլ կ'երթար, ստիպելով զայն դառնալ այն տեղը ուրկէ ճամբայ ելած էր, ուր միայն 800 զօրք հասած են ողջ առողջ։ Կ'ըսուի թէ չինացի փոխարքայ Լի Հունկի Չանկի աղդեցութիւնը տակաւ կը ակարանայ, եւ թէ չինացի ծովակալ թիւնկ աստիճանադուրկ եղած է իր վտառօրութեան եւ անկարողութեան համար։

—Ճափոնի Նախարարի քաղաքէն քաշուած պաշտօնական հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ սեպտ. 15ին մեծ ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ ի փինկ Եանկ, եւ թէ չինական բանակը յաղթուեցաւ եւ կորսնցուց 20,000 սպաննուած, վիրաւորուած եւ գերի բռնուած, որոց մէջ է Ձինացւոց սպարապետը, 2օ փինկ Եանկ ինկաւ ճափոնցւոց ձեռքը որոց կորուստն է միայն 300 սպաննուած եւ վիրաւորուած։ Ճափոնական մեծ յաղթութեան մը լուրը ուրիշ աղբիւրներէ ալ կու գայ։ Ծովուն վրայ ալ յաղթութիւնը ճափոնցւոց կողմն է։ Քորէայի Ծոցին վրայ նաւային բուռն ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է որուն հետեւանքը սա եղաւ որ Ձէն Եուէն, չինական յաճախարար, որ ունէր 20 թնդանօթ, խորտակուեցաւ եւ երկու ուրիշ յաճախարարներ ալ չնայած չնասուեցան որ ստիպուեցան ծովը դիմել եւ խորի։

—Ումպերթօ թագաւորին հետախափ հա-

մաճարակին տանն Նախարարի տուած այցելութեան տաններորդ տարեդարձը սեպտ. 10ին տօնուեցաւ այդ քաղաքին մէջ, եւ յիշատակի տախտակ մը դրուեցաւ զօրանոցին մէջ որ այդ ժամանակ հիւանդանոցի վերածուած էր։ Նախարարապետ Սինեոր Գրիսփի ներկայ էր եւ ուղերձ մը խօսեցաւ սա իմաստով։ «Տասը տարի առաջ, երբ ահաբեկ համաճարակը ջարդեր կ'ընէր մեր սիրելի քաղաքին մէջ, եւ սարսափ կը տիրէր ամէն տեղ, ազնիւ եւ վեհանձն թագաւոր մը խրախոյս տուաւ մեզ իր խօսքերով եւ իր համակրութեամբ։ Բերկութեամբ կը յիշեմ որ թագաւորը այդ առթիւ, տեսակցեցաւ ազնուահոգի կարգինալ արքայուհոյու Սան Ֆելիչէի հետ, որուն նկատմամբ չեմ կրնար ըսել թէ իր բարեգործութեան փափաքը թէ կրօնական հաւատքը աւելի ջերմ է։ Սյուսր աւելի քան երեք կը զգանք քաղաքական իշխանութիւնը զօրացնելու պէտքը։ Ի միասին կոռնիք ընկերական արդի չարիքներուն դէմ եւ մեր զրօշն վրայ դրենք, Սասուձոյ հետ, թագաւորին հետ, Հայրենեաց համար»։ Նախարարապետին կարգինալ Սան Ֆելիչէի ըրած յարգալից ակնարկութիւնը կը մեկնուի իբրեւ նշան մը թէ իր քաղաքականութիւնն է աւելի դրական հաշտութիւն յառաջ բերել վատիկանի հետ, սակայն թէ իր եւ թէ վատիկանի թերթերը կ'ըսեն թէ այսպիսի հեռանկարին հանդէպ Սակայն եւ այնպէս, տարակոյս չկայ թէ այս բանախօսութիւնը պիտի նպաստէ Պահպանողական կուսակցութեան բոլոր ձեւերը միացնելու նախարարութեան ոյժ տալու համար։

—Մ. Մաքս Լըպանտի, մեծահարուստ ֆրանսացի մը, հետամուտ է Սպանիոյ անգլոթ եւ նուաւսացուցիչ ցլամարտութիւնը մտցնել փարիզի շրջակայքը, եւ արդէն իսկ իր կալուածներուն մէջ գտնուող մէկ շէնքին մէջ ցլամարտ մը տուած է։ Կենդանեաց ցուցուած անգլոթիւնը արդեւոր ընկերութեան նախագահը բողոքած է հանրային դատախազին, ցլամարտը ֆրանսական օրինաց բռնաբարութիւն հռչակելով։ Լը ժառաղ մեծ զայրոյթով կը խօսի կենդանեաց ցուցուած այս անգլոթիւնի դէմ, եւ կ'ըսէ, «Մեր հոգը չէ թէ ինչ կ'ընէ Մ. Լըպանտի, այլ թէ ինչ կը քաշեն իր զոհերը»։ ոչ թէ իր, այլ ժամերով չարչարուող խեղճ կենդանեաց արիւնն է որ կը հոսի։»

—Մատակարարի կացութիւնը երկարատեւն է հետեւ անգոհացուցիչ է Ֆրանսայի համար։ Չորս տարի առաջ Անգլիա եւ Գերմանիա հաւանեցան յիշեալ կղզիին վրայ ֆրանսական թեւարկութեան հաստատման, սակայն Հոլանդերուն, այսինքն կղզիին մէջ տիրող ցեղին, կառավարութիւնը կը մերժէ ճանչնալ Ֆրանսայի Նախագահին դերիշխանութիւնը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը զգայ թէ իրաց այս վիճակը չկրնար թոյլատրուիլ որ շարունակուի, ուստի Մատակարարը դրկած է զՄ. Լը Միտը վիւէն որ վերջերս գոհացուցիչ եղանակաւ կարգադրեց Ֆրանսայի եւ Սիւսի մէջտեղ գտնուող դժուարութիւնները։ Գալով Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ, այս երկու տէրութիւնները երբեք իրաւունք չունին միջամտելու, սակայն Հոլանդերը երբեք ընդունած չեն ֆրանսական թեւարկութիւնը, եւ իրենց զինքն ինքնակառավարութեան կառող ցուցած են։ Ֆրանսացիք մարտանաւեր կը դրկեն եթէ հարկ ըլլայ Մատակարարի նաւահանգիստները պաշարելու, սակայն

Հոլանդերը պատերազմաւոր ցեղ են, եւ, ինչպէս որ իրենց ցեղապետներէն մին ըսած է, «Չօրավար Ջերմը» կրնայ չափուիլ ո եւ է զօրավարի հետ։ Սյսինքն ո եւ է եւրոպական բանակի մը ջերմէն կրելիք նեղութիւնները կը գերակշռեն ամէն դերադանցութիւն որուն համար կրնայ պարծիլ։ Ֆրանսական թերթերուն այս խնդրոյն վրայ տուած տեսութեանց նայելով կը կարծուի թէ Ֆրանսայի պահանջները պիտի մերժուին եւ պէտք պիտի ըլլայ զէնքի գիմել։

—Սիւսիւնը, «մեծագոյն դերման դիտնական» կը կոչէ Փրոֆէսոր Ֆոն Հէլմհոլցը, որուն մահը ծանուցինք անցեալ շաբաթ։ Կ'ըսէ, «Այնպիսի դիմք պիտի յիշէ ամենէն աւելի՝ ակնադէտին գիտնին համար, զորմի մը՝ որով ամենէն համարակրթիւնը այսօր կարող է աւելի բան գիտնալ հիւանդին աչքին տեսողութեան վրայ քան կրնար անցեալ սերունդին ամենէն ճարտար ակնաբոյժը»։ Իր ուրիշ մէկ մեծ գիւտն է երաժշտութեան հիմը կազմող ճոճումներն աւելի կատարեալ կերպով քննել եւ բացատրել։

—Վերջերս վախճանեցաւ ուրիշ հռչակաւոր մարդ մը եւս, Պրուկ Գաշա, սեպտ. 10ին Պերլինի մէջ։ Փաշայութեան աստիճան ստացաւ նախորդ խափ թէվիթի փաշայէն։ Ամենէն հմուտ եղիպարաններէն մին էր եւ շատ մը զործեր հրատարակած է իր հնախուրդութեանց վրայ։ Եղած է եղիպարանութեան փրոֆէսոր Կէօթինկէնի մէջ ի Գերմանիա, եւ անօրէն Գաշիթի եղիպարանութեան վարժարանին։

—Մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուցած է ընդարձակ անտառ մը Ֆրանսայի հարաւային կողմը Գանի մօտ։

—Աւստրիա—Հունգարիոյ պատուիրակաց ժողովը դուրսբերեցաւ Պոտսդամի մէջ։ Երկու պատուիրակութեանց նախագահները ընդունուեցան կայսրէն որ ըսաւ թէ իրադադութեան պահպանման մասին անոնց յայտնած վստահութիւնը լիովին կը հաստատուի ներկային կատարեալ հանդարտութեամբ։ Սակայն, ըսաւ Նոբին վեհապետութիւնը, պարտիմը օտար տէրութիւններէն ետ չմնալ սպառազինութեան մէջ։ Իբրեւ հետեւանք այս քաղաքականութեան, երեւմտացոյցը չօրս միլիոն ֆրանկին յաւելեալ ծախս մը կը ցուցնէ, զոր ամբողջովին պիտի հոգայ պատերազմական նախարարը։ Կոմս Քալնոքի, կացութեան վրայ խօսելով, Երրեակ Նիդակակցութիւնը կը ներկայացնէ իբրեւ Աւստրիա—Հունգարիոյ աշխարհավարութեան անփոփոխ հիմը։ Երրեակ Նիդակակցութեան նկատմամբ անվստահութիւնն արդէն սկսած է վարատիլ այն երկիրներուն մէջ ուր այդ նիդակակցութիւնը կ'աւելածի առարկայ եղած էր։ Այնպէս որ Աւստրիա—Հունգարիոյ յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ շատ արեւելական են, եւ Ռուսիոյ հետ աւելի բարեկամական։ Դալով Սերպիոյ, այդ երկրին հետ Աւստրիա—Հունգարիոյ յարաբերութիւնները այսօր աւելի դոհացուցիչ են քան էին 18 ամիս առաջ։ Ռուսմանիոյ հետ մտերմական յարաբերութիւնները կը հաստատեն սա համոզումը թէ կառավարութիւնը բանաւոր սահմաններու մէջ պիտի պահէ դրացի երկրի մը դէմ եղած շարժումները։ Կոմս Քալնոքի աւելցուց թէ Աւստրիա—Հունգարիա երբեք փափաք չունեցած չէ Սերպիոյ հետ քաղաքական դաշնակցութիւն կնքել, Նախարարապետին բանախօսութիւնը բուռն ծափա-

հարու թեամբ ընդունուեցաւ եւ կոմս Բաշնո-
քի համար վստահութեան քուէ տրուեցաւ :

— Պալթիկ ծովուն մէջ գերմանական նա-
ւային մարզանքները սկսան սեպտ. 14ին
եւ վերջացան երէկ : Տեղի ունեցան կեղծ
ճակատամարտներ , ծովառփանաւերու յար-
ճակուններ խորխոս նետած նաւու մը վը-
րայ , ծովըզըզ գանուող ամբողջութեանց ուղ-
բակոծութիւններ եւ ուրիշ գործողութիւն-
ներ որ տեղի պիտի ունենային իրական պա-
տերազմի մէջ : Փրանսական բանակին մար-
զանքները կատարուեցան անցեալ շաբթու :

— Միացեալ Նահանգներուն մէջ Հանրա-
պետականները անցեալ շաբթուան ընտ-
րութեանց մէջ քուէից անհման մեծամաս-
նութեամբ իրենց կողմը շահեցան Մէյն
նահանգը : Այս կը ցուցնէ թէ Պ. Քլիվլեն-
տի կուսակցութիւնը իր վրայ դրուած
վստահութիւնը կորսնցուցած է մաքսային
խնդրոյ մասին իր բռնած անգոհացողիչ
ընթացքին համար :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը հրամայած է որ ամէն
ջանք ի գործ դրուի կարող ընելու Ուշագի
կապերտադորները վերսկսիլ իրենց աշխա-
տութիւնները : Թէեւ վերջերս պատահած
հրդեհը փնայուցած է բազմաթիւ կապեր-
տաշինութեան գործիքներ , սակայն շատ մը
ուշագի արհեստաւորներ հաստատուած են
քաղաքին այն մասին մէջ որ հրդեհէն զերծ
մնացած է , եւ գիւղերուն մէջ , եւ վերսկսած
են իրենց աշխատութիւնները :

— Կայսերական հրաման մը ելած է Եւ-
րոպայէն քաջանաւու ձիաբոյժ մը բերելու :
Այս անձը Չիֆթէլէի ազարակը պիտի
զրկուի որպէս զի հարկ եղած տնօրինու-
թիւններն ընէ այս երկրին մէջ բուծուող
ձիերը բազմաթիւ եւ անոնց տեսակը
ազնուացնելու : Իննսունեւչորս աղնիւ ձիեր
այս ազարակէն մայրաքաղաքս բերուեցան
այս շաբթու , կայս. հեծելազօրաց համար
գործածուելու :

— Շաքիր փաշան Ատանայի կուսակալ
կարգով կայս. Ֆէրման մեծ հանդէսով կար-
գադուեցաւ երեքշաբթի Ատանայի մէջ , ի
ներկայութեան դաւառին զինուորական եւ
քաղաքական պաշտօնէից :

— Ուրբաթ օր Փէշթայի Առողջապահական
Համաժողովին անդամները , որոց մայրաքա-
ղաքահանիւր ծանուցինք անցեալ շաբթու , Սե-
լմիլէի արարողութեան ներկայ գտնուեցան .
մեծ մասը քէս դրած էին : Անձնական Գան-
ձուն պաշտօնատան մէջ հիւրընկալուեցան ,
եւ Շաքիր փաշա անոնց հաղորդեց կայսերա-
կան բարեւները եւ ծանուց թէ իրիկունը
հաջկերոյթի հրաւիրուած են Թագաւորի պուր-
տէզին մէջ : Հաջկերոյթը պատրաստուած
էր 140 անձանց համար եւ անոր կը նա-
խագահէր քաղաքապետ Ռեւովան փաշա :
Շատ մը քաղաքական պաշտօնեաներ եւ
առողջապահական վարչութեան անդամներ
եւ քաղաքական ու զինուորական բժիշկ-
ներ սեղանակից եղան համաժողովին ան-
դամներուն :

— Փէշթայի Համաժողովին անդամները
երկուշաբթի մայրաքաղաքէս մեկնեցան
ուղղակի իրենց տունները գառնալու :

— Տր. Շանթմէս , որ անցեալ տարի մայ-
րաքաղաքին մէջ ծագած հետախօսին առ-
թիւ հոս կանչուեցաւ , Փէշթայի Համաժո-
ղովին անդամներէն մին էր , եւ անոնց
մայրաքաղաքս այցելող խուճիկին հետ էր :
Իրեն կ'ընկերանար իր կինը :

— Հէյպէնի-ճա , կայս. շրջուն մարտանաւը ,
որ վերջերս ծով իջուցուեցաւ Թէրսանէին
մէջ , ընդունած է իր կաթսան եւ կայմերը ,
եւ իր շինութիւնը փութոյ պնդութեամբ
յառաջ կը տարուի : Կայս. Իւսուէ մը հրա-
մայած է որ այս մարտանաւը կրեաւ զըր-
կուի նաւատորմին մէջ վարժութեան դոր-
ժածուելու համար :

— Հանրային կրթութեան նախարարու-
թեան Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերը բացած
բարձրագոյն կրթական հաստատութեանց
յառաջդիմութիւնը անփութելի է եւ մինչեւ
անգամ օտարազգիներու գովեստին արժա-
նացած է : Վերջերս որոշուած է որ Պաղ-
տատի , Գոսովայի եւ Խարբերդի մէջ զըտ-
նուող ցերեկօթիկ նախակրթարաններուն
կցուի զինքնօթիկ ճիւղ մը : Այս կերպով
մայրաքաղաքէս հետի գտնուողները կարող
պիտի ըլլան այս դպրոցներէն օգտուիլ :
Նաեւ նախապատրաստական ցերեկօթիկ
դպրոցներ պիտի հաստատուին Վանի , Մու-
սուլի , Գարա Հիսարը Սահպի , Կեսա-
րիայի , Եոզլատի , Լաթաքիայի եւ Նա-
պլուսի մէջ :

— Դատական նախարարութեան շէնքը որ
միասնուած էր երկրաշարժէն , նորոգուած է
եւ շարաթ օր պաշտօնեաները առժամեայ
փայտաշէն շէնքէն հոն փոխադրուեցան :

— Պէշթուլի ջրի ընկերութեան արտօնա-
տէրը խնդրած է որ երկնցուի արտօնու-
թեան այժմու պայմանաժամը որ տասը
տարիէն կ'աւարտի : Սակայն , կ'ըսուի թէ
կայս. կառավարութիւնը պիտի չհաւանի ,
այլ պայմանադրութեան համեմատ որոշուած
ժամանակը գալուն պէս պիտի դադրեցնէ
արտօնութիւնը :

— Պոնկովսքի փաշա , Վեհ. Սուլթանին
առաջին քրտիագէտը , անցեալ շաբթու հոս
ժամանեց Ազրիանուպոլէս , եւ չորեքշաբթի
Պրուսա գնաց այդ քաղաքին մէջ հետախ-
տի դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ
հսկելու :

— Մանլիկ-Կիւմանայ թէ Հոռմէական եւ
կեղեցւոյն մէջ զրոյց կը շրջի թէ կաթնիկ
Հայոց պատրիարք Ազարեան քիչ ատենէն
կարդինալ պիտի կարգուի եւ ուստի Պա-
պին ժողովին անգամ պիտի ըլլայ :

— Երկրաշարժէն փնայուց նպաստաւա-
տոյց Բարձր Յանձնախումբը հրատարակած է
ցուցակը քաղաքապետական չորս շրջանակ-
ներուն մէջ իր բաշխած նպաստներուն որոց
համագումարն է 22,490 դահեկան : Բաշխու-
մները եղած են 37 խաւով եւ ոչ-խաւով : Ոչ
մի անհատ ընդունած է 1,000 զէ. Եւ աւելի :
Հրատարակուած ցուցակը կու տայ նպաստ
ընդունող իւրաքանչիւր անձի անունը եւ
հասցէն : Նմանօրինակ ցուցակներ պիտի
հրատարակուին ամէն բաշխման առթիւ :

— Կայս. կառավարութիւնը օտար երկրաց
մէջ գտնուող իր հիւպատոսներէն խնդրած
էր միջոցներ թելադրել Թուրքիոյ մէջ պատ-
րաստուած չամիշներուն վաճառումը ընդար-
ձակելու : Անոնց զրկած թելադրութիւն-
ները այս պահուս կը քննուին Բ. Դրան
կողմէ :

— Դատաւարի Երկաթուղիին նոր վար-
չութիւնը ճարտարագէտներու մարմին մը
զրկած է Ալա Շէհիր , երկաթուղին դէպ ի
Գարա Հիսար երկարելու գործին պահան-
ջած վերջնական քարտէսները եւ գծագրու-
թիւնները պատրաստելու : Այս ճարտարա-
գէտներուն աշխատութիւնը պիտի տեւէ
քանի մը ամիս :

— Իգրաւ կ'ընէ թէ Երեւանական նախա-

րարութիւնը որոշած է գնել երկու միլիոն
արծաթ դահեկան առնող եւ երկու տարի
առաջ Կալաթայի Օսմ. դրամատան համար
շինուածին նման դրամարկղ մը :

— Կէմէիկի Մոցին եղբրքը Մուսանիայի
եւ Պող Պաւլունի մէջտեղ գտնուող տեղե-
րէն եկող ճամբորդները եւ գոյքերը հինգ
օրուան Խաւնիկայի պիտի ենթարկին :

— Սեւ Մովի եղբրքը ուսակական սահմա-
նադիւսոյն եւ Ալաի մէջտեղ գտնուող տեղերէն
եկողներուն համար հաստատուած մէկ օր-
ուան Խաւնիկայի վերցուած է : Բժշկական
քննութիւն մը բաւ պիտի համարուի :

— Սպահ շահեկան յօդուած մը կը հրա-
տարակէ որով մատնանիլ կ'ընէ Թուրքիոյ
մէջ կարագ պատրաստելու այժմու եղա-
նակը զարգացնելու պէտքը : Ազարակա-
պետներու եւ ուրիշներու ուշադրութիւնը
կը հրաւիրէ սա իրողութեան վրայ թէ օտար
երկիրներու մէջ ազարակապետներուն հա-
մար յոյժ շահաւոր գործ է աղնիւ կարագի
պատրաստութիւնը , եւ թէ օտար երկր-
ներէ մեծաքանակ կարագ կը ներմուծուի
մեր երկիրը , մինչ , օսմ. կայսրութեան եւ
լած կաթը կը վատնուի վաւի զի Թուրքիա-
ցիք չեն զիտեր լաւ կարագ շինելու եղա-
նակը : Եթէ կարագ շինելու գարապետը
եղանակ մը որդեգրուի , Թուրքիոյ ազա-
րակները կրնան հայթայթել բանակին պէտք
եղած կարագը , եւ իրենք ընդունիլ այն
ստակը որ այժմ գուրս կը զրկուի սիպերա-
կան կարագի համար :

— Երկրաշարժէ փնայուց նպաստաւատոյց
Բարձր Յանձնաժողովին մինչեւ ցարդ ըն-
դունած գումարն է 4,548,890 դահեկան :

— Տասնըկեց օրէ հետէ հետախօսի դէպք
պատահած չէ Ազրիանուպոլսոյ մէջ : Ամսոյս
19ին Մուսթաֆա Փաշայի մէջ չէ պատա-
հած ո'չ դէպք եւ ո'չ մահ : Կառավարի հի-
ւանդութենէ երկու մահեր պատահած են
Չորլուի մէջ եւ այդ քաղաքը շրթայի մէջ
առնուած է : Պրուսայի մէջ ամսոյս 6-ին
(Հ. Տ.) մէկ դէպք պատահած է բայց ոչ մահ :
Էնկիւրիւ գաւառին մէջ կը թուի թէ հի-
ւանդութիւնը անհետացած է : Նոր դէպք
չձանուցուիր Արաբկիրէ եւ Ագսէրայէ :
Նաեւ Ատանայէ քաջուած վերջին հետադիւր
որ սեպտ. 6/18 թուականը կը կրէ , կը հա-
ղորդէ թէ նոր դէպք պատահած չէ Սելիֆ-
քէի մէջ : Գանթէմուռի մէջ գտնուող բո-
լոր շրթաները վերցուած են բաց ի անկէ
որ Ուզուն Էօզ գիւղին մէկ տան շուրջ
քաջուած է : Ուրեմն պարագաները մեզ
յոյս կու տան թէ հետախօսը շատ չանցած
պիտի անհետանայ Թուրքիոյ սահմաններէն :

— Հայոց Պատրիարքարանը երկրաշար-
ժին պատճառաւ նորոգութեան կարօտ եղող
հայ եկեղեցիներու , դպրոցներու , եւ ուրիշ
բարեգործական հաստատութիւններու ցու-
ցակ մը զրկած է Դատական նախարարու-
թեան :

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Սեպտեմբեր 10/22, 1894			
Գոնալիտէ	28 10	Բուժ. Երկ. Բաթին	128 25
Պարտուց Յարգարման Թղթարքում (Թասթեթ)			99
Տիւրք. Գալթիսի	6	Թաշկիլթարք Օսմ.	
ԳՐԱՄ. ՕՍՄ. ՆԱԿԻՆ 1004			
Մէտիտէ	108	Թուսիոյ բու	90
Մէթալիք	98 20	Նաւոլէոն	87 25
Պէշիք	101 10	Գրքից	51 15
Ալթըլըք	101	Արք. ոսկի	110 16
Մանր արծաթ	103	Մանէթ Թղթ.	8 30

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆ Ա. ՅԱՎՈՐ ՊՅՈՋԱՆԵՆ
Ֆիմանճըլար Եղգուշը , Ամերիկացի Խաւն